

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi
marjaana.maisonlahti@stm.fi

Lausuntopyyntönnö 16.8.2019, **STM058:00/2019**

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työttömyysturvain 6 luvun 3 a §:n ja 7 luvun 5 a §:n kumoamisesta ja eräiden muiden lakien muuttamisesta aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamiseksi

Esityksessä ehdotetaan toteutettavaksi pääministeri Antti Rinteen hallituksen hallitusohjelman mukainen aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoaminen. Tässä tarkoituksessa esityksessä ehdotetaan muutettaviksi työttömyysturvallakia, työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia ja työttömyyskassalakia.

Työttömyysturvallakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työttömyysturvan omavastuupäivin toteutettua aktiivimallia koskevat säännökset kumotaan. Tästä seuraa, ettei työttömyysetuuden saajan tarvitse täyttää kyseisissä säännöksissä säädettyjä palkkatyötä, yritystoimintaa tai työllistymistä edistävään palveluun tai sitä tukevaan toimintaan osallistumista koskevia ehtoja säilyttääkseen työttömyysetuutensa täytenä. Esityksen mukaan aktiivimallin edellytysten täyttämättä jääminen ei enää johtaisi työttömyysetuuden alentamiseen 4,65 prosentilla. Muilta osin työttömyysetuuden saajia koskevat etuuden saannin edellytykset säilyisivät ennallaan. Esityksen mukaan aktiivimallia koskevien säännösten kumoamisen vuoksi muutettaisiin työttömyysetuuksien rahoituksesta annettuun lakiin ja työttömyyskassalakiin sisältyviä ansiopäivärahan valtionosuutta koskevia säännöksiä. Muutokset lakiin tulisivat voimaan vuoden 2020 alussa.

Aktiivimallin tavoitteena on lisätä työllisyyttä kannustamalla työttömiä työnhakijoita aktiivisuuteen ja omatoimisuuteen työnhaussa ja että työttömät aiempaa enemmän hakeutuisivat myös lyhytkestoiseen ja osa-aikaiseen työhön.

Kuntaliitto pitää aktiivimallin vaikuttavuuden arviointia haasteellisena, sillä mallin työllisyysvaikutuksista ei ole vielä olemassa selvitystä, jonka perusteella olisi mahdollista tehdä varmoja, tutkimustietoon perustuvia johtopäätöksiä. Tilastotietojen perusteella voidaan kuitenkin jo nyt todeta, että työttömyysetuuden määrän alentaminen on kohdentunut erityisesti ikääntyviin ja pitkään työttömänä olleisiin työttömyysetuuden saajiin. Työttömyysturvan tarkoituksena on taata toimeentulo siltä ajalta, jolta työtön hakee uutta työtä. Jos ei onnistu täyttämään aktivointiehtoja, vaikka työnhaku olisi ollut aktiivista, leikkaa aktiivimalli siinäkin tapauksessa työttömyysetuutta.

Malli ei ota riittävästi huomioon sitä, että aktiivisuusveloitteen täyttäminen ei aina ole riippuvainen työttömän omista toimista, vaan avoimien työpaikkojen määrästä ja laadusta sekä julkisten työvoimapaikoiden tarjonnasta. Aktiivimalli ei myöskään huomioi, että työnhakijat, joiden terveydentila on heikentynyt, saattavat tarvita työllistymisen tueksi kuntoutusta, tukea terveyden ja toimintakyvyn parantamiseen ja työpaikan joustavuutta. Alueelliset erot ovat suuria ja vaikuttavat siihen, että aktiiviehdon täyttäminen on huomattavasti vaikeampaa alueilla, joilla tilapäisen työllistymisen mahdollisuuksia on vähän ja aktivointitoimien kasvattamismahdollisuudet ovat vähäiset. Aktiiviehdon täyttäminen saattaa myös ohjata työtöntä aktiivisen työnhaun sijaan kohti passiivisempia aktivointipalveluja.

Aktiivimalliin on koettu myös lisäävän sosiaaliturvan byrokraattisuutta esimerkiksi ehtojen tulkinnanvaraisuuden, käsittelyaikaisten viiveiden sekä muiden epäselvyyksien takia.

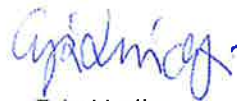
Muutosesityksen tosiasiallista vaikuttavuutta on vaikea arvioida, sillä esityksestä ei käy selkeästi ilmi, miten muutos käytännössä vaikuttaa työttömyysturvan saantiin työttömyyden pitkittyessä eri tulotasoilla ja millaisia käytännössä ovat rinnakkaisvaikutukset asumistuen ja toimeentulotuen suhteen. Myös aktiivimallin vaikutukset kokonaisuuteen tuntuvat esityksessä vaikeaselkoisilta.

Aktiivimallin leikkurin poiston on esityksessä arvioitu lisäävän kuntien menoja jopa 10,2 miljoonaa euroa. Kuntaliitto pitää erityisen tärkeänä, että yhteistyössä kuntien kanssa valmistellaan pikaisesti aktiivimallin korvaavia toimia, joilla lisätään kuntien mahdollisuuksia vaikuttaa työttömyydestä aiheutuviin julkisiin kustannuksiin. Kuntien roolia työllisyyspalveluiden järjestäjänä tulee hallitusohjelman mukaisesti vahvistaa. Palvelurakennetta uudistettaessa tulee huomioida palvelujen asiakaslähtöisyys ja varmistaa palveluiden saatavuus.

SUOMEN KUNTALIITTO

Jarkko Huovinen
johtaja
Alueet ja Yhdyskunnat

Erja Lindberg
kehittämispäällikkö